

De schoolmeesters van Weststellingwerf in de loop der tijden.

1. Blesdijke, Peperga en De Blesse

In Blesdijke en Peperga waren oorspronkelijk winterscholen. Aan één van deze scholen, waarschijnlijk Blesdijke, was in 1675 mr. Jan Otten schooldienaar. Op 20 febr. 1677 was dat ook nog zo.^a Later dat jaar is hij blijkbaar overleden, want dan is in het doopboek sprake van wijlen Jan Otten.

In 1728 was mr. Jacob Clasen 'meier' van een boerderij waarvan hij voor 1/6 deel eigenaar was.^b In 1731 werd hij genoemd als schoolmeester. Op 29 mei 1737 was hij 54 jaar oud. In 1744 was hij nog steeds schoolmeester en boer te Blesdijke.^c

Op 1 april 1764 werd gedoopt: Jacob, zoon van mr. Arent Jacobs te Blesdijke. Op 3 dec. 1769 werd zijn zoon Roelof gedoopt. In 1788 was Arent Jacobs nog steeds schoolmeester.

Mogelijkerwijs was in dec. 1762 te Peperga mr. Jan Jans Oosterhof werkzaam als schoolmeester. Zijn vrouw heette Trientjen Jacobs. Hun zoons zijn hier te Peperga gedoopt: Jacob op 10 juni 1764, Jan op 21 sept. 1766, Cornelis op 5 maart 1769 en Barteld op 9 juni 1771. Hij was hier in aug. 1779 nog als schoolmeester.

In 1801 (zelfs nog in sept. 1802) waren de scholen te Blesdijke en Peperga vacant en zijn toen gecombineerd. Er werd destijds voor 10 maanden school gehouden. Het traktement bedroeg *f* 100, plus *f* 1 van iedere leerling. In 1803 stond hier Folkert Jans Klasinga als schoolmeester, koster en voorzanger in beide dorpen. Hij deed op 28 febr. 1806 examen in de kerk te Peperga. Hij vertrok omstreeks mei 1806 naar Nes (W.D.).

In 1807 kwam Alle Hendriks Bersma, 3e rang, die echter reeds in jan. 1808 naar Wijnjeterp vertrok. In 1808 kwam H.A. Weersinga, winterschoolhouder te Elsloo, als schoolmeester, koster en voorzanger. Het traktement bestond toen nog steeds uit *f* 100 en *f* 1 schoolgeld voor iedere leerling. Hij vertrok in 1810 naar Oudehaske.

In 1815 was Jannes Smit, 2e rang, hier als schoolmeester. In 1835 of 1836 werd een nieuwe school gebouwd. In 1852 bedankte hij voor het schoolmeestersambt. In dat jaar werd Bernard Oebeles Veenstra provisioneel aangesteld. In 1852 werd Lieuwe Bruno van Albada, 2e rang en ondermeester te Nieuwendam, benoemd als hoofd van deze school. Het inkomen bestond toen uit *f* 100 van de kerk, *f* 100 van de gemeente plus de schoolpenningen, ook ongeveer *f* 100. Hij is omstreeks 1 jan. 1857 naar Joure vertrokken.

In 1857 werd M. Dubling, 2e rang, provisioneel aangesteld. In nov. 1857 kwam E. van der Veen, 2e rang, die daarvoor een tijdelijke aanstelling in Ter Idzardt had. In 1863 was Marten Jans Bakker hier als hulponderwijzer. In 1865 had Theunis Bergsma deze functie. In de jaren '70 werd B. Baas, de man van de taalboekjes, hier benoemd. In 1912 werd Kornelis N. Gouma van Nijetrijne aangesteld. Hij verkreeg eervol ontslag op 24 nov. 1931, dat inging op 1 mei 1932. Hij is overleden op 28 jan. 1935 te Wolvega, bijna 68 jaar oud.

Op 1 mei 1932 kwam F. Kalverboer van Wijnaldum. In datzelfde jaar werd de school verplaatst naar De Blesse. Na 6 jaar kreeg hij om gezondheidsredenen eervol ontslag. Omstreeks 1 april 1938 werd J. Kok, reeds onderwijzer aan deze school, benoemd tot hoofd. Hij werd op 1 maart 1947 onderwijzer te Bussum en in 1952 werd hij hoofd van de school te Bergen (NH). Op 1 april 1947 werd C. Hettema hoofd van deze school in De Blesse. In 1954 was hij hier nog.

Op 2 nov. 1885 werd te Blesdijke-West een nieuwe openbare lagere school geopend, een tweemansschool. Als eerste hoofd werd Sake de Boer benoemd. Hij is te Drachten overleden op 24 dec. 1916. Op 1 april 1917 kwam zijn opvolger D. de Vries uit Langelille. In 1937 werd het een eenmansschool en in aug. 1940 ging hij met pensioen. Hij bleef evenwel in functie tot

---

a Weststellingwerf O2, fol. 494.

b Stemkohier.

c Weststellingwerf U 10; Processt. Crim. port. 99 (1737).

dec. 1940. Op 1 maart 1941 werd hij opgevolgd door Chr.A. Yedema, onderwijzer te Haulerwijk. Deze kreeg in 1948 eervol ontslag. Op 1 juli 1948 kwam J. van Olst, onderwijzer te Haulerwijk. Sedert nov. 1950 werd het weer een tweemansschool. Van Olst is in maart 1953 naar Langezwaag vertrokken. Hij werd in dat jaar opgevolgd door W.F. Plomp, onderwijzer te Noordwolde.

2. Boyl

De eerste berichten over schoolhouden te Boyl betreffen een winterschool. Op 6 okt. 1708 was Hendrik Harmens schoolmeester "te Beuil old int 47e of 48e jaar".^a

Op 18 mei 1749 zijn te Noordwolde getrouwd: mr. Jacob Luitjes te Boyl en Jantjen Peters te Boekelte. Hij was er in 1751 nog.

Op 24 juli 1757 trouwden te Noordwolde: mr. Roelof Pieters van Boyl en Rinskjen Sijbrands van Noordwolde. Omstreeks 1773 komt hier nog wel een Roelof Pieters voor (in het trouwboek), maar er staat niet bij "mr." of "schoolmr.". Het is dus niet zeker, of dit dezelfde was en of hij wel schoolmeester was. In 1783 kwam hier een nieuwe school.

In 1806 bestond hier nog steeds een winterschool, waar E. Harmens schoolmeester was in de winter van 1806-1807. In 1809 was de post van schoolmeester vacant; het traktement bedroeg f 25. In 1815 stond E. Elsinga aan deze school; in 1816 was B.J. Poutsma, 4e rang, aan deze school verbonden. In 1817 is sprake van ene B.Y. Woudsma, mogelijkterwijs was dit dezelfde persoon.

In 1834 kwam er een nieuwe school. In de jaren 1836-1837 was Klaas Lenzes Slot hoofd. In 1838 kwam er een nieuwe school. In de jaren 1844-1847 had F.M. Schurer, 4e rang, een provisionele aanstelling als hoofd.

In 1853 werd deze school te Boyl omgezet in een vaste school. Volgens het Provinciaal Verslag werd de verbouwde school toen heropend. In 1856 werd G. Schievink, 2e rang, aangesteld als hoofd. Het inkomen bestond toen uit: f 100 van de gemeente, f 86 van de kerk en de schoolpenningen van circa 50 leerlingen à f 2. In 1857 kwam er weer een nieuwe school. G. Schievink ging in 1892 met pensioen.

In 1892 kwam Engbert Mulders, geboren op 26 jan. 1866 te Rottevalle, als zoon van H. Mulders, bakker en brievenaarder aldaar. Hij was een kleinzoon van E. Mulders te Rottevalle. In 1885 was hij onderwijzer te Donkerbroek. In 1900 kwam er weer een nieuwe school, het oude gebouw werd later een smederij. Op 31 dec. 1932 ging Engbert Mulders met pensioen. Hij is overleden op 9 dec. 1947, oud 81 jaar. (Een zoon van deze meester Mulders was de bekende schilder en tekenaar Johan Mulders.)

Begin 1933 kwam Nanne van der Werff van Munnekeburen. Hij is overleden op 19 maart 1950, 61 jaar oud. In 1950 kwam N. Roders als waarnemend hoofd. In 1950 werd P. Ronner, onderwijzer te Maartensdijk, benoemd als hoofd van deze school. In 1952 werd de school geheel verbouwd. Op 1 juli 1955 is P. Ronner vertrokken naar Tilburg. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door J. van der Wal, onderwijzer te Heerenveen.

3. Langelille

In Langelille (bij Munnekeburen) is omstreeks 1878 een openbare lagere school gesticht. Op 6 jan. 1879 werd Tacke Viersma als hoofd van deze school aangesteld. In 1913 werd hij opgevolgd door D. de Vries, die in 1917 werd overgeplaatst naar Blesdijke-West.

In 1917 werd hij opgevolgd door Sietze Gerben Mintzes van der Velde uit Boelenslaan. Hij was een zoon van Mintze van der Velde van Surhuizum. Langelille kreeg in 1919 een nieuwe school. In 1922 vertrok hij naar Boornbergum. Zijn opvolger was toen M. van der Kamp, die in 1929 naar Wommels vertrok.

In 1929 werd K. Veldstra tijdelijk aangesteld als hoofd; in 1930 kreeg hij een vaste benoeming. In het jaar 1936 was hier A. Geerts als hoofd van de school; hij vertrok toen naar Wijnjeterp. In mei 1937 werd hij opgevolgd door Joh. van Putten, die daarvoor 15½ jaar in

---

a Processt. Hof Crim., port. 20.

Noordwolde onderwijzer was geweest. In 1944 vertrok hij naar De Wijk (Dr.). Hij werd opgevolgd door E.J.A. Hoogland, die op 15 aug. 1946 naar Marknesse vertrok. In 1947 kwam zijn opvolger: K.A. Post, onderwijzer te Groningen. In 1953 werd J.G. Jeuring uit Zweeloo (Dr.) benoemd als hoofd van de school te Langelille.

4. Munnekeburen

In 1878 werd hier een openbare lagere school gesticht. Op 1 jan. 1879 werd Aldert J. Winters, onderwijzer te Terwispel, aangesteld als hoofd. In 1911 ging hij met pensioen. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door Y. Oosten aan, die in 1913 naar Oosterwolde vertrok. In 1914 kwam L. Pasma, van Slijkenburg. In aug. 1914 werd een nieuwe school in gebruik genomen. In 1919 werd P. van der Zwaag benoemd als hoofd te Munnekeburen. Hij was eerder onderwijzer geweest te Driesum, Rotstergaast en Holwerd. In 1923 vertrok hij naar Hijlaard. In 1923 kwam N. van der Werff, die in 1933 overgeplaatst werd naar Boyl. In 1933 kwam J. Dekker uit Lenthe. In 1936 was C. Hettema hoofd van deze school. Hij werd op 1 April 1947 overgeplaatst naar Blesse.

In juli 1947 werd G. Toornstra, onderwijzer te Kollum, benoemd. Eind 1950 is hij naar Donkerbroek gegaan. In 1951 kwam S. Schuurmans, onderwijzer te Wolvega, als hoofd van deze school. In 1955 werd hij opgevolgd door H.L. Jeuring, onderwijzer te Almelo.

Bijzonder onderwijs

In 1920 werd te Munnekeburen een christelijke school gesticht. Op 31 aug. 1920 werd C. van der Kouwe als eerste hoofd benoemd. Hij is op 15 april 1929 vertrokken naar Wanswerd a/d Streek. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door M. Moedt, die in 1953 nog aan deze school verbonden was.

5. Nijeholtpade

In 1640 was mr. Jurrien Claas in Nijeholtpade.^a Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was. In 1676 was Willem Andrijs schooldienaar te Nijeholtpade. Zijn vrouw heette Frouke Michiels. Ze waren hier in 1683 nog, doch in 1692 niet meer, want dan wonen ze in Oldeholtpade.

In mei 1740 werd aangenomen op belijdenis van het geloof tot lidmaat van de kerk: Willem Karsten, winterschoolhouder te Nijeholtpade.

In 1801 was de school vacant; het traktement bestond toen uit f 34 plus een vrije woning. In de periode 1806-1807 was K. Tijmens, 4e rang, winterschoolhouder te Nijeholtpade.

In 1813 vertrok G.K. Hoogenberg naar Oldelamer. In 1815 werd W.F. Scheenstra, 3e rang, hoofd van deze school. Hij werd in 1819 opgevolgd door E.J. Conradi, die in 1823 ondermeester te Gorredijk werd. In de winter van 1836-1837 was Jan Aldertsz. Kuiper hoofd van deze school en in de winter van 1846-1847 vervulde J.A. Jonkers deze functie.

In 1854 werd een nieuwe school gebouwd, sedertdien was het niet langer een winterschool. Met ingang van het najaar 1854 was Hendrik van der Meer, 3e rang en provisioneel te Oldeberkoop, aangesteld als hoofd van deze school. Het inkomen bestond toen uit: f 50 van de gemeente, f 150 van de kerk, plus de schoolpenningen (ca. 40 leerlingen à f 2). Hij vertrok in het voorjaar van 1862 naar Bovenknijpe.

In de herfst van 1862 kwam Haije Koops Kraak als zijn opvolger. Hij vertrok reeds in het voorjaar van 1863 naar Hoornsterzwaag. Het traktement bedroeg destijds f 400 en f 40 voor de woning. In de zomer van 1863 kreeg Gerben Andries Lenstra, die hier al provisioneel was, een vaste aanstelling. Hij was geboren op 8 jan. 1834. In 1894 kwam er een nieuwe school. G.A. Lenstra ging in 1901 met pensioen. In datzelfde jaar kwam J. Oosterkamp, die in 1902 werd opgevolgd door J. Ozinga. Tegen het eind van 1928 ging hij met pensioen. In 1929 kwam zijn opvolger: C. Andringa, die hier in elk geval nog in 1940 was. In 1953 was J.

---

a Stemkohier.

Andringa hoofd van deze school.

6. Nijetrijne

Oorspronkelijk gingen de kinderen van Nijetrijne in Scherpenzeel naar school. In 1884 kwam daar verandering in, omdat in Nijetrijne een openbare lagere school werd gesticht. Als eerste hoofd van deze school werd Simon Beetsma benoemd in 1884. Hij werd in 1894 overgeplaatst naar Vinkega. In 1894 kwam L.C. Smidt, die in 1898 werd overgeplaatst naar Noordwolde. In dat jaar kwam H. Dijkstra als zijn opvolger. Hij werd in 1902 opgevolgd door K. Gouma. Deze was hier al in 1886 als onderwijzer geweest en nadien was hij als zodanig te Langelille werkzaam geweest. Hij is in 1912 overgeplaatst naar Blesdijke. In 1912 kwam J. Kuit, die in 1914 naar Slijkenburg vertrok. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door J. Torensma.

In 1917 werd H. Rollingswier hoofd van deze school; in 1931 werd hij overgeplaatst naar Vinkega. In 1931 kwam L. Hof, onderwijzer te Oosterwolde. In febr. 1934 wilde Gedeputeerde Staten van Friesland deze school opheffen. Het beroep ingesteld door de ouders en gemeenteraad van Weststellingwerf had succes, want het eerder genomen besluit werd door de Kroon nietig verklaard bij Koninklijk Besluit van 28 aug. 1934. De school bleef dus bestaan. In 1946 werd L. Hof benoemd tot leraar aan de ambachtschool te Drachten. In dat jaar werd hij opgevolgd door J. Ronner, onderwijzer te Drachten. In 1950 vertrok hij naar Leeuwarden om onderwijzer aan het VGLO te worden. In 1950 werd R.J. Vogelzang, onderwijzer te Blesse, aangesteld als hoofd van deze school. In 1955 was hij hier nog.

7. Nijelamer

Tot de combinatie Wolvega-Sonnega, behoorden ook nog de dorpen Nijelamer en Nijeholtwolde, waarvan Nijelamer ongetwijfeld ook een winterschool bezat. In de *Leeuwarder Courant* van augustus 1774 lezen we:

"Ymand, zijnde Leedemaat, getrouwd, van de ouderdom van 30 tot 45 jaaren en van behoorlijke attestatie van zeeden (desnoods) voorzien, zig in staat geloovende om de nieuw opgeregte school tot Nijlamer in W. Stell. te bedienen, kan zig ten einde van onderzoek adresseeren aan de Wel Eerw. Heer Predikant Benthem tot Olde Holtpade. Men denkt dat het Tractement, voordeelen en schoolpenn., alles samen zullen bedragen jaarlijks tusschen de 140 en 150 gl. Zijnde voorts 3 mnd. vrij van bediening, van 20 Maj tot 20 Augustus."

Op 8 mei 1785 zijn hier getrouwd: mr. Gerrit Jans Tromp met Grietje Jans, beiden van Nijlamer. In 1791 en 1793 zijn hier hun beide zoons Jan en Piet geboren. In het begin van 1809 is G. J. Tromp overleden. In 1809 werd hij opgevolgd door Engbert Jansz. Patrijs, 3e rang, van Katlijk. Zijn traktement bestond uit f 140, plus land voor ongeveer vier koeien, vrije woning en de schoolpenningen. In 1835 werd er een nieuwe school gebouwd. E.J. Patrijs was hier als hoofd tot nov. 1845. Daarna heeft hij hier nog jaren "in ruste" geleefd. Hij bracht dan dagelijks zijn roodbonte koe naar de wei.

In nov. 1845 werd Gerben Oebeles Veenstra, adjunct van de vorige meester, tijdelijk aangesteld. Vóór 1852 kreeg hij zijn vaste aanstelling. In 1854 vertrok hij naar Oldeberkoop. In 1861 was Bauke Rouwkema hoofd van deze school. Hij was een zwager van J.H. Frankx te Drogeham; hun beider vrouwen waren zusters (Meijer). Rouwkema ging in 1897 met pensioen.

In 1897 werd Tj. Nawijn hoofd van deze school en in 1900 werd hij opgevolgd door K.J. Baas. In febr. 1934 besloten Gedeputeerde Staten deze school op te heffen. Een beroep op de Kroon werd ongegrond verklaard (K.B. 28 aug. 1934) en de school werd op 1 okt. 1934 gesloten.

8. Noordwolde

In 1664 was de kandidaat Holthenius schooldienaar te Noordwolde.^a

In april 1697 was mr. Hans Saecks hier schooldienaar en in 1709 was hij dat nog steeds; hij was in die tijd ook getuige bij een testament.^b Vóór 1730 is zijn zoon hem opgevolgd, want in de lidmatenlijst van 1730 heet Hans Sakes "old-schooldienaar" en was Saco Hanses schooldienaar. (Hans Sakes is gestorven op 27 sept. 1735.) Omstreeks 1730 dus werd mr. Saco Hanses hier schoolmeester. Hij was omstreeks 1702 geboren en trouwde op 21 sept. 1732 te Boyl met Wemmegien Carsten, beiden van Noordwolde. Zijn broer Hato Hanses was schooldienaar te Oldeberkoop. Mr. Saco was hier in sept. 1755 nog als schoolmeester. Diverse documenten spreken daarover.^c

In april 1762 was Wijbe Sakes hier koster en schoolmeester. Hij was op 9 mei 1739 geboren als zoon van de vorige meester en werd in febr. 1765 op belijdenis van het geloof tot lidmaat aangenomen. Hij was tevens dorprechter (o.a. in 1771 en 1773) en komt hier in mei 1777 nog in beide functies voor. Hij is op 3 mei 1772 hertrouwd met Jantien Jans; beiden van Noordwolde.

Op 10 mei 1778 trouwde te Wolvega mr. Paulus Wolferts schooldienaar te Noordwolde met Carolina Wilhelmina Geels van Wolvega. Zij vertrokken op 16 sept. 1779 naar Sint Jacobiparochie.

In 1779 kwam mr. Everhardus van Loon hier als schooldienaar. Op 10 aug. 1783 trouwde hij hier nog, als "beroepen organist en schoolmeester te Sint Jacobiparochie" met Femmigien Lourens, beiden van Noordwolde.

Op 16 nov. 1783 zijn te Oldeberkoop getrouwd: Jacob Halbes Cuperus, kerk-en schooldienaar te Noordwolde, en Boukje Beerents van Oldeberkoop. Hij hertrouwde hier op 4 okt. 1801 met Annigjen Andries, ook van Noordwolde, en op 14 mei 1809 nog eens met Jantjen Jelles, eveneens van Noordwolde. Hoogbejaard ging hij in 1839 met pensioen. In 1809 was hier een nieuwe school gekomen, want de oude was geheel onbruikbaar geworden.

In 1839 werd Anne Klazes Heeroma provisioneel aangesteld; in 1841 stond hij te Molkwerum. In de zomer van 1840 kwam Jelte T. van der Leij. Hij was vroeger onderwijzer te Ferwerd geweest, maar in 1837 afgezet. Hij schreef: *Proeve van spelkunde voor de Friesche schooljeugd. Opgaven en oefeningen betrekkelijk de Nederduitse spelling; Woordenlijst ter aanwijzing van een goede spelling.*^d Hij vertrok in 1851 naar Menaldum. (Zijn zoon was P.H. van der Leij, de bekende directeur van de Haarlemmer kweekschool van 1888 tot 1921.)

In de zomer van 1852 kwam Jan Frederiks, 2e rang en hulponderwijzer te Wolvega. Het traktement bestond toen uit *f* 100 van de gemeente, *f* 182 van de kerk, plus de schoolpenningen (ca. *f* 450) en vrij wonen. In 1869 werd de school belangrijk verbeterd. In 1881 werd J. van Dijk aangesteld. Hij werd op 1 jan. 1887 hoofd van de Old-Burgerweeshuisschool te Leeuwarden. In 1887 kwam B.S. Veenstra als hoofd.

In 1924 werd P. Roders van Noordwolde, van de school aan de Straatweg naar Boyl, benoemd als hoofd van deze school. Hij is eind 1937 met pensioen gegaan en is in okt. 1940 gestorven.

In 1938 kwam W. van der Burg van Gersloot. In 1945 werd H.J.G. van der Snoek uit Hoornsterzwaag benoemd. In 1953 was hij hier nog steeds als hoofd van deze school.

In 1884 kreeg Noordwolde een tweede openbare lagere school aan de Straatweg naar Boyl (de Oosterstreek). Als eerste hoofd werd F. van Wallinga aangesteld. Hij vertrok in 1893 naar Meppel, later nog naar Amsterdam. Hij is daar gestorven in jan. 1940, oud 82 jaar. In 1893 kwam G. Elgersma van Idsegahuizen. Hij vertrok in 1901 naar Marssum. In 1902 kwam P.

---

a S. Cuperus, *Kerkelijk leven der Hervormden in Friesland tijdens de Republiek*, 2 dln. (Leeuwarden 1916-1920), I, p. 64.

b Crim. port. 22 (1709); EEE 6, fol. 225.

c Processt. Crim., port 156; West Stellingwerf U 12, fol. 196.

d *Leeuwarder Courant* 24 nov. 1840.

Roders. Hij is in 1924 overgeplaatst naar de hoofdschool te Noordwolde. Omstreeks 1 dec. 1924 werd J. van de Walle benoemd. In febr. 1935 werd hij hoofd van een school te Leiden, en in 1936 te Heerenveen. Op 1 april 1935 kwam H. Woudstra van Britsum, die in 1948 naar Aalsmeer vertrok. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door J. Posthumus, hoofd van de school in De Hoeve. In 1951 was hij nog steeds hoofd van deze school te Noordwolde.

In 1897 werd te Noordwolde een derde openbare lagere school gesticht, aan de Straatweg naar Frederiksoord, de Nieuweweg. De bouw werd op 10 juli 1897 aanbesteed voor f 11.599,04. Op 3 jan. 1898 werd de school geopend met als eerste hoofd L.C. Smidt uit Nijetrijne. Op 1 juli 1900 is hij weer vertrokken.

Op 1 juni 1901 kwam Sietse Haajes Maurits, die op 1 nov. 1920 is vertrokken. In 1921 kwam J. H. Warning, die op 15 mei 1923 hoofd van de Tuindorpschool te Wolvega werd. Hij werd toen opgevolgd door D. Joustra, die op 1 jan. 1925 weer vertrokken is. Op 1 jan. 1925 kwam R. van der Mei uit Vinkega. Hij vertrok op 1 okt. 1930 naar Den Haag. Op 1 jan. 1931 kwam R. de Groot van Steggerda. Op 1 april 1941 werd hij benoemd als hoofd van een school te Leiden.

Op 16 juli 1941 kwam Th. Sikkema, onderwijzer te Huizum. Op 1 dec. 1947 werd hij hoofd van een school te Groningen. Op 1 april 1948 werd hij opgevolgd door P. Siebering van Sint Annen (Gr). Hij vertrok op 1 april 1955 naar Winschoten.

Bijzonder onderwijs

Op 31 jan. 1923 werd te Noordwolde een afzonderlijke school voor ULO geopend. Het eerste hoofd was de J.H. Methöfer, die in 1930 naar Wormerveer vertrok. Hij werd in dat jaar opgevolgd door J. Bloemsma, die al sedert de oprichting onderwijzer aan deze school was. Hij werd in 1952 onderwijzer aan de ULO te Wolvega. In 1952 kwam zijn opvolger: G. Schuiling, onderwijzer aan de ULO te Zuilen (Utr.).

De Rietvlechtschool te Noordwolde is in 1908 geopend; in 1912 kwam er een nieuw gebouw.

De openbare lagere school in De Hoeve

Het dorp De Hoeve werd pas op 1 jan. 1938 een zelfstandig dorp. Tot die tijd viel deze school, gevestigd aan de Olde Jokweg, onder Noordwolde. Deze school werd opgericht op 2 okt. 1876 met als hoofd H. Stadlander, die op 1 jan. 1883 is vertrokken. In 1883 kwam P. van der Goot. Hij ging in 1906 met pensioen. In datzelfde jaar kwam J. de Groot, die in 1910 werd overgeplaatst naar Oldeholtgade. In 1911 werd H. Schaap hoofd van deze school; in 1913 S. Bergsma en in 1914 R. de Groot. In 1914 werd er een nieuwe school gebouwd en in 1918 een schoolhuis.

Sedert 1918 was R.W. Oosterhof hier als hoofd. Hij is in 1945 gestorven. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door J. Posthumus, die in 1948 hoofd van een school te Noordwolde werd. In 1948 kwam zijn opvolger: Sj. Looyenga, onderwijzer te Oranjewoud. Hij was hier in 1953 nog.

9. Oldeholtgade

Met Nijeholtgade, Ter Idzard en Oldeholtwolde, vormde Oldeholtgade een kerkelijke combinatie. In alle drie genoemde dorpen waren zeker winterscholen. In de hoofdplaats van de combinatie Oldeholtgade was in zulke gevallen gewoonlijk een vaste schooldienaar, met het oog op de kerkdienst. In Oldeholtgade vinden we dan ook een aaneensluitende rij van schoolmeesters.

In maart 1649 kocht mr. Jelis Jannes (waarschijnlijk te Oldeholtgade) een huis te Wolvega. Op 3 juni 1671 was mr. Jan Jochems schooldienaar te Oldeholtgade.^a Zijn vrouw was

---

a Weststellingwerf U 5, fol. 166.

Geertruidt Gijsens. Dit echtpaar hield in 1681 ook een herberg te Oldeholtgade. Hij noemde zich in 1681 Jan Jochems Hulst. Hij overleed in 1681. Zijn weduwe Geertruijt Gijsberts hertrouwde in febr. 1688 met Albert Egberts alhier.

In 1676 was een mr. Jannes of Joannes Jacobs hier als schoolmeester. Hij trouwde op 9 april 1676 met Geesjen Oepkes uit Blesdijke. Hun zoons Jacob en Oepke zijn hier gedoopt, respectievelijk op 21 maart 1677 en 10 okt. 1680. Hij komt ook voor in de kerkenraadshandelingen van juni 1679 en van 1685-1688.ª Hij was hier nog in het jaar 1692, doch is gestorven vóór 1698, want toen was Geesjen Oepkes de echtente van ene Jan Andries.

In mei 1698 was Anne Jannes schooldienaar te Oldeholtgade; hij was blijkbaar een zoon van de vorige meester. (Hij was reeds op 24 jan. 1686 "stelling" (=dorprechter) van Oldeholtgade.) Op 3 okt. 1708 trouwde Anne Johannis (dit moet wel dezelfde persoon zijn), schoolmeester van Oldeholtgade, met Annetje Jans alhier. Hun zoon Jannes werd hier gedoopt op 3 maart 1709. De meester is echter zelf op 29 april 1709 gestorven.

Op 21 april 1732 was Lieuwe Roelofs schoolmeester in Oldeholtgade.^b In 1740 werd hij ook genoemd als schoolmeester en in 1749 was hij hier nog; toen was hij tevens boer. Zijn vrouw heette Kleisje Roelofs. Hij is vóór 1771 gestorven.

In 1774 werd hier een nieuwe school opgericht en in de *Leeuwarder Courant* werd een schoolmeester gevraagd tegen *f* 145 en drie zomermaanden vrij van bediening zich te adresseren aan ds. Benthem. Van 1775 tot 1791 komt hier dan in de doopboeken een Thomas Liewes voor, misschien een zoon van de vorige schoolmeester. Op 18 jan. 1775 trouwde hij hier met Antje Berends. Hij was hier zeker tot 1809 als schoolmeester.^c

In 1810 was Roelof Abels (later Kortstra) hier schoolmeester en dorprechter. Hij woonde hier reeds eerder en was op 4 mei 1806 getrouwd met Antje Ruwerts, evneens van Oldeholtgade. In 1835 werd de winterschool van Ter Idzard met Oldeholtgade gecombineerd en er verrees een nieuwe school. Nog altijd was R.A. Kortstra, die de 3e rang bezat, hoofd van deze school. In het begin van 1841 deed hij afstand van zijn bediening.

In de zomer van 1841 kwam Harmen D. Jonkers, 2e rang, van Molkwerum. Het inkomen bedroeg toen: *f* 165, de schoolpenningen (van ca. 100 leerlingen) en een vrije woning. Hij trouwde op 4 april 1847 met G. Kopfer. In 1850 en 1853 was S.A. Born zijn vrouw. Hij stond hier tot 1874. In dat jaar kwam J. Jongsma en in 1877 werd F. Bouma benoemd. Hij ging in 1901 met pensioen.

In 1901 werd S.N. Posthumus hoofd van deze school. In 1906 kwam M. Kramer en in 1910 J. de Groot van Steggerda (aan de Jokweg). In 1918 werd hij opgevolgd door R. Viersen. In 1924 kwam L. Pasma van Stobbegat, die eind 1953 met pensioen ging. In 1954 kwam J. de Leeuw van Anjum.

Ter Idzard

In okt. 1676 was Gerrijt Jansen vrijgezel en schooldienaar te Ter Idzard.

In mei 1750 werd aangenomen op belijdenis van het geloof tot lidmaat van de kerk: Hendrik Bartels Idzarda van Ter Idzard. Hem werd een attestatie afgegeven naar Wanswerd, waar hij in mei 1752 als schoolmeester voorkomt; "van Heeg" staat daar evenwel bij.

In 1808 werd de winterschool hier waargenomen door R. Pieters en in 1815 door K.E. Nijholt, 4e rang. In 1816 was D.W. Bultsma hier als hoofd en in 1817 P.H. Hettema, 3e rang.

Lange tijd werkte hier "meester J. Bijker". Na de opheffing van de school, leefde hij hier nog jaren "in ruste", en droeg als teken van zijn waardigheid steeds de hoge hoed.^d

Omstreeks 1834 is de school gecombineerd met die van Oldeholtgade. Doch in 1852 werd er opnieuw een school gesticht.^e In okt. 1857 was E. van der Veen te Ter Idzard, die toen te

---

a Weststellingwerf U5, fol. 556-783.

b Haskerland B 6, fol. 291.

c Volgens een doopgetuigenis in het doopboek.

d Aantekeningen van H. Edinga, Friesch Genootschap.

e Provinciaal Verslag.

Blesse benoemd werd. Gerrit Petten Pzn. stond toen te Kuinre.^a Van mei tot sept. 1858 was G. Petten onderwijzer te Ter Idzard. Hij vertrok eind 1858 naar Heerenveen. Van de school te Ter Idzard hoort men dan niets meer.

Oldeholtwolde

De kinderen van dit dorp gingen aanvankelijk in Nijelamer naar school. In 1852 werd hier evenwel een openbare lagere school gesticht met als eerste hoofd E. van der Veen, die in 1857 naar Blesdijke vertrok. Omstreeks 1 jan. 1859 werd Jetze van der Meer, onderwijzer te Sneek, benoemd. Op 15 febr. 1863 vertrok hij naar Oldemarkt. In de zomer van 1863 werd Uilke Joukes Haanstra uit Bornwerd aangesteld. Het inkomen bedroeg destijds *f* 400 en vrij wonen. In 1884 werd H. Edinga hoofd van deze school. In 1895 werd een nieuwe school gebouwd. In 1913 werd T.J. de Wit benoemd en in 1945 werd hij opgevolgd door J. Oosterloo, onderwijzer te Leeuwarden. In 1949 was hij hier nog als hoofd.

10. Oldelamer

In 1649 kwam te Lemmer: Paulus Jochums, schoolmeester van Oldelamer. Het is niet zeker of hij in Oldelamer ook schoolmeester was geweest. Op 21 mei 1715 was mr. Wijbe Sakes te Oldelamer.^b Van hem is evenmin zeker of hij schoolmeester was.

Op 1 juni 1723 was mr. Folkert Roelofs Kock hier als schoolmeester. Hij was toen 19 jaar; hij was op 10 sept. 1704 te Wolvega gedoopt.^c Zijn vrouw heette Griettie Goses. Hun beide zoons werden hier gedoopt: Roelof op 23 sept. 1731 en Gosen op 28 jan. 1739. Hij hertrouwde op 11 april 1746 met Antie Aukes, hun drie zoons zijn hier ook gedoopt: Auke op 16 juni 1748, Albert op 10 okt. 1749 en Yde op 16 juni 1754. Hij was toen nog in functie als schoolmeester, maar moet niet lang daarna zijn overleden, want in sept. 1759 was Jan Alberts hier als schoolmeester. Op 17 sept. 1759 werd hier geboren: Anne, zoon van mr. Jan Alberts en Anna Terweel. Op 23 nov. 1760 echter hertrouwde Jan Alberts met Antien Aukes, de weduwe van zijn voorganger, beiden van Oldelamer. In okt. 1764 was J. Alberts nog steeds als schoolmeester te Oldelemmer.^d In 1768 komt hier nog een Jan Alberts voor, zijn vrouw is dan Kleisjen Hendriks, waarschijnlijk dezelfde die ook in deze jaren te Steggerda voorkomt. Op 20 april 1766 trouwden hier Wiebe Meines (later "van der Berg") van Wolvega en Antie Jelis van Oldelamer. Hoogstwaarschijnlijk werd hij hier toen schoolmeester. In elk geval was hij hier als zodanig in 1769 en in 1780 nog. Hun zoons Jelis, Meine, Jan en Roelof Alts, zijn hier geboren op respectievelijk 18 febr. 1767, 29 sept. 1769, 5 jan. 1772 en 15 aug. 1774. Op 19 maart 1780 werd nog een dochter geboren. Hoe lang Wiebe Meines de school hier bediend heeft, is niet duidelijk. Hij is op 6 maart 1827 op 85-jarige leeftijd overleden.

Omstreeks 1800 is er een Hendrik Willems, die in 1803 naar Oppenhuizen vertrok. (Is dat misschien dezelfde die in de jaren 1778-1779 te Steggerda was?) In 1803 werd de school en de kerkdienst waargenomen door G. List. Het traktement bedroeg toen *f* 115 en de schoolpenningen van ca. 40 leerlingen. Deze school was iets meer dan een gewone winterschool; er werd namelijk 9 maanden school gehouden, waarvoor het schoolgeld 15 stuivers per leerling bedroeg. Hij vertrok in 1805. In okt. van dat jaar was de school nog steeds vacant, want de *Leeuwarder Courant* meldde, dat in Oldelamer een schooldienaar, tevens koster en voorzanger werd gevraagd.

Begin 1806 vinden we hier T.S. Teijema. In okt. 1806 staat weer een oproep in de *Leeuwarder Courant* ten behoeve van de school te Oldelamer; het traktement is dan *f* 115 en van iedere

---

a *Leeuwarder Courant*.

b Hypotheekboeken.

c "1 Juni 1723: Folken Roelofs Kock, tegenw. schoolmr. van Oldelamer, nagelaten minderj. zoon v. wl. Roelof Oeffen en Marrigjen Wijgers in tijden e.l., oudt ± 19 jaren. Ondertekend te Wolvega door Sijbrant Hannes Veltkamp, curator." (Autorisatieboek Weststellingwerf L 2.)

d Trouwboek Hommerts.

leerling 15 stuivers in de 9 maanden van onderwijs per jaar. In 1807 was hier een nieuwe meester Jan Piers de Vries, 3e rang, die evenwel in 1808 naar Metslawier vertrok.

Op 22 sept. 1808 werd Sijbe Jans Meijer van Terwispel aangesteld op deze school. Hij was tevens koster en voorzanger. In 1810 kwam er een nieuwe school. In juni 1811 trouwde hij met Arentje Klazes van der Kamp. Hij is in mei 1813 naar Beneden-Knijpe gegaan.

In 1813 werd Geert Karsten Hoogenberg, 3e rang, provisioneel benoemd. Op 10 april 1814 kreeg hij een vaste aanstelling. Hij kwam van Nijeholtpade. In het voorjaar van 1827 is hij overleden.

In sept. 1827 kwam Anne Jans Hoekstra, 3e rang, van Annerveen. Zijn traktement bedroeg f 115, de schoolpenningen van ca. 30 leerlingen à f 1 per leerling en vrij wonen. In het voorjaar van 1828 is hij overleden. Op 13 aug. 1828 kwam zijn opvolger: Hendrik Kuiper Schievink, 3e rang en ondermeester te Meppel. In mei 1833 trouwde hij met W. Roukema. In de zomer van 1869 ging hij met pensioen.

Begin 1870 werd hij opgevolgd door Sijbren Terpstra, hulponderwijzer te Sneek. Het inkomen bedroeg toen f 450 plus vrij wonen. Hij vertrok in de zomer van 1870 naar Hemelum. In de herfst van 1870 kwam A. Mulder, hulponderwijzer te Dantumawoude. Hij ging in 1874 naar Akkerwoude. In 1874 kwam J.H. van der Wijk, de latere voorman bij de socialistische beweging in de jaren na 1890.

Omstreeks 1912 kwam J.P. Paulides uit Slijkenburg. In 1926 werd J.G. de Jong benoemd. Hij werd in 1931 onderwijzer aan de ULO te Heerenveen. In 1931 kwam W.H. Stroop, onderwijzer te Zwolle. Hij werd in okt. 1936 hoofd van de school te Diever. In de jaren 1936-1937 was J. Posthumus tijdelijk aangesteld en in 1937 werd A. Dijkstra, onderwijzer te Almelo, benoemd. In 1948 kreeg hij eervol ontslag en werd opgevolgd door J. de Wilde, onderwijzer te Wolvega.

11. Oldetrijne^a

In mei 1668 was hier een mr. Hendrik Rooda.^b Het is niet zeker of hij schoolmeester was. Overigens heb ik geen namen van schoolmeesters van dit winterschooltje gevonden vóór de 19e eeuw. De *Leeuwarder Courant* schreef op 16 juli 1796:

"Dewijl de Schoolmeestersampten in de Dorpen van Oldelamer, Oldetrijne, Scherpenzeel, Slijkenburg, Zonnega, Idzard en Blesdijke door den Gerechte van Stellingwerf-Westende vacant verklaard zijn; zoo worden deskundige en vrijheidminnende Burgers welke genegen zijn die posten op Profijten en Emolumenten daartoe staande te aanvaarden, verzogt blijken van hun bekwaamheid te laten zien en horen; nader onderrigt bij de Kerkvoogden en Dorpresters in voorschreven Dorpen."

In 1806 was er weer een (winter)school. In 1809 was de school vacant. Het traktement bedroeg toen f 48, plus de schoolpenningen en f 10 voor de kerkdienst. Tjibbe Jans (Meijer) deed in die jaren dienst; hij stierf op 26-jarige leeftijd in jan. 1811. In de winter van 1811-1812 werd de school bediend door L.H. de Jong, die in 1812 naar Scherpenzeel vertrok. Het traktement was in die tijd wat opgetrokken naar f 58 en 12 stuivers per kwartaal per leerling. In 1814-1815 was Lijkele Tijdes Berkenbos, 3e rang, hier als schoolmeester en in 1817 was A.J. Westra hier als zodanig.

In mei 1833 trouwde J.A. Westra, schoolonderwijzer te Oldetrijne, met G. Rouwkema, zuster van de vrouw van H.K. Schievink, schoolmeester te Oldelamer. In 1835 werden de scholen van Oldetrijne en Sonnega gecombineerd en in datzelfde jaar kwam er een nieuwe school. Hoofd van deze school was (eerder genoemde) Jurjen Aukes Westra, die eigenlijk Jurjen Aukes Jurriens heette. Het salaris was toen f 313 per jaar. In 1861 ging hij met pensioen. Eind 1861 kwam Jacob Heinze Frankx, hulponderwijzer te Bolsward. Hij vertrok op 15 sept. 1868 naar Drogeham. In 1868 werd Anne Hanzes Veenbaas provisioneel benoemd en in het

---

a Het dorp Oldetrijne was kerkelijk gecombineerd met Oldelamer.

b Weststellingwerf U 4, fol. 223.

begin van 1869 kreeg hij een vaste aanstelling.

Op 1 juli 1905 werd Y. Wiedema, onderwijzer te Vrouwenparochie, benoemd. Hij vertrok in 1912 naar Menaldum. Op 1 nov. 1912 kwam Anne Zeilstra. Hij was geboren te Brantgum op 9 okt. 1886 en was onderwijzer te Stavoren en te Warga. Op 1 dec. 1951 ging hij met pensioen. Hij werd toen opgevolgd door P. de Jong, onderwijzer te Enkhuizen. Deze werd in okt. 1955 hoofd van de school te Sint Nicolaasga.

12. Sonnega

Hier was een winterschool, die volgens een oud kerkboek^a bediend werd door een vrij regelmatige opeenvolging van schoolmeesters. De schoolmeesters ontvingen voor hun arbeid *f* 18 voor een winterhalfjaar schoolhouden. De kerkdienst werd verricht door de schoolmeester annex voorzanger van Wolvega, voor *f* 35 per jaar.

In 1648 was mr. Lense Andrijs hier als schoolmeester, in 1652 was hij hier nog.

In 1653/54 was mr. Willem Jansen, schoolmeester, ook in 1655/56.

In 1654/55: mr. Heubert Winter.

In 1656/58: mr. Harmen Jacobs, ook in 1659/60.

In 1658/59: mr. Andrijs Jans.

In 1660/62: mr. Upcke Lijckles.

In 1662/63: mr. Geert Jan Elles.

In 1663/64: mr. Willem Jansen, wegens winterschooldienst *f* 20.

In 1664/65: mr. Barent Jacobs Popta, ontving *f* 16 voor idem.

In 1668/69: mr. Pijtter Cornelis, ook in 1670/72.

In 1669/70: mr. Jan Geerts.^b

In 1671/72: mr. Hendrik Cornelis.

Zo zal dit doorgedaan zijn tot in de 18e eeuw, maar de gegevens van het kerkboek houden hier op.

In 1711, 1715, 1717, 1720 was Marten Douwes "stelling" (dorprechter) te Sonnega. Wellicht heeft hij de school in de winter waargenomen. Zijn vrouw heette Wijntje Jans.

Op 3 mei 1767 is attestatie gelicht door Hendrik Douwes, schoolmeester van Sonnega, en Trijntje Stoffels van Echten, om aldaar te trouwen.

Verder werd hier de winterschool in 1807 bediend door J.J. Das, oud 19 jaar, en in 1815 en 1817 door H.E. de Graaf, 4e rang. In 1835 werd deze school met die van Oldetrijne gecombineerd.

13. Scherpenzeel c.a.

Tot deze kerkelijke combinatie behoorden ook: Munnekeburen, Spanga, Nijetrijne, en Slijkenburg. Of deze dorpjes ook ieder hun winterschooltje gehad hebben, is mij niet bekend, ofschoon best mogelijk. Omstreeks 1878 verkreeg Munnekeburen zelf een school, en in 1884 gebeurde dat in Nijetrijne.

Van 1617 tot 1619 werd de school van Spanga bediend door Focke Jacobs.^c

Volgens het stemkohier was mr. Regnerus Ruardi in 1698 op een plaats onder Spanga.

In nov. 1721 werden aan mr. Regnerus Ruardij schoolpenningen betaald.^d Hij was toen dus zeker schoolmeester. In 1744 was te Munnekeburen mr. Regnerus Ruardi. In het jaar 1749 is hij hier nog te Scherpenzeel als schoolmeester of in beide dorpen?

In 1754 was te Scherpenzeel of Munnekeburen mr. Roelof Poffer of Pofker, ook nog in de jaren 1757 en 1761. Was hij ook schoolmeester?

---

a Gegevens tot 1672, Processtukken van het Hof, Rijksarchief Leeuwarden.

b Weststellingwerf U 4.

c Crim. Sent. dl. 8; 4 dec. 1619.

d Schoterland M 24.

In 1763 is sprake van mr. Klaas Wubben, waarschijnlijk toen al, maar zeker in 1778 nog te Munnekeburen. Zijn vrouw heette in 1778 Jeltgjen Gerrits.

Op 10 juni 1781 trouwde mr. Koene Anders met Klaasjen Roelofs van Scherpenzeel. Kort daarna was een Koene Andries schoolmeester te Hemelum. Was dit dezelfde persoon?

Op 17 mei 1783 trouwden in Steenwijk: mr. Thuenis Pieters van Scherpenzeel en Trijntgjen Hanzes van Zuidveen. Hun zoons zijn geboren te Munnekeburen: Pieter op 26 maart 1786, Sipke op 27 aug. 1787 en Luijtjen op 19 april 1792. In juni 1795 kregen zij nog een dochter. Hij was in 1796 nog schoolmeester te Scherpenzeel, want toen liet hij een kind dopen in Oldemarkt.

In de *Leeuwarder Courant* van febr. 1798 werd hier een school- en kerkdienaar gevraagd. Op 5 aug. 1801 zijn Halbe Roukes en Grietje Klaasen getrouwd. Op 17 nov. 1803 werd Klaas geboren, zoon van mr. Halbe Baakes Roukema te Scherpenzeel. Deze meester Halbe B. Roukema was hoofdonderwijzer te Scherpenzeel tot 1812, toen hij afstand deed.

In 1812 kwam hier uit Oldetrijne L.H. de Jong, 3e rang. Hij vertrok in april 1816 naar Boven-Knijpe. Op 14 okt. 1816 kwam Wiebe Annes Visser, 3e rang, van Eesterga. Het inkomen bedroeg toen f 100, plus de schoolpenningen (1 st. per week) en een vrije woning. Hij vertrok in jan. 1823 naar Follega.

Op 9 juli 1823 werd hij opgevolgd door J.E. de Ruiter, 3e rang, van Raard. Het traktement bestond toen uit: f 100 van de kerk, f 40 van de grietenij, plus de schoolpenningen (60 à 70 leerlingen à f 2) en vrij wonen. Hij is gestorven in het voorjaar van 1854.

In de zomer van 1854 kwam Lucas Bergsma, provisioneel te Vinkega. Het salaris was toen: f 100 van de kerk, f 100 van de grietenij, plus de schoolpenningen en vrij wonen. Er kwam een nieuwe school in het jaar 1864. Lucas Bergsma is overleden op 16 aug. 1880.

In 1880 kwam Siebe Koopmans hier te Scherpenzeel. De nieuwe school, gebouwd in 1893, werd in 1908 gerestaureerd. Siebe Koopmans ging in 1922 met pensioen en is op 12 juli 1938 op 81-jarige leeftijd te Wolvega overleden.

In 1922 kwam A. van Tuinen, die op 1 okt. 1932 naar Kerkbuurt (Ov) vertrok. Op 15 dec.

1932 kwam Tj. Westra, onderwijzer te Joure. Hij ging eind 1936 naar Beets. In mei 1937 kwam A. Frankena, die hier reeds tijdelijk was, in functie als hoofd. Op 1 juli 1948 ging hij naar Oudeschoot. In dat jaar werd hij opgevolgd door J. Peetsma, onderwijzer te Tjalleberd. Hij werd op 1 jan. 1953 onderwijzer aan de Beatrixschool te Wolvega.

Begin 1953 kwam J.S. Dermois van Brantgum. In 1954 werd een nieuwe school gebouwd. In 1955 werd A. Spoelstra, onderwijzer te Oosterhesselen, hoofd van deze school.

14. Slijkenburg

Op 2 febr. 1675 was Har. Geerts van der Harae "scholdienaar tot Slijkenborgh".^a In jan. 1680 was deze Harmen Geerts hier nog.

In 1806 had dit dorp een eigen school, toen ingedeeld in de tweede klasse. In die tijd hadden de dorpen Munnekeburen, Spanga en Nijetrijne al geen eigen scholen meer.

Aan het hoofd van de school te Slijkenburg stond in 1815 W.K. Dijkstra. Het is mogelijk dat hij hier reeds eerder was. In 1819 was H. Blom hoofd van deze school. In 1836 stond Fedde Frankes Kokksma, 2e rang, hier als hoofd. Hij is in het voorjaar van 1846 naar Mildam vertrokken. Op 1 juli 1846 kwam Anne B. Schoondorp, 3e rang en ondermeester te Lemmer, naar Slijkenburg. Het inkomen was toen f 90, plus f 50 van het rijk, plus ca. f 100 van de schoolpenningen. In 1878 was hij hier nog als hoofd.

In 1886 kwam A. Bezema als hoofd en in 1888 A. de Boer. In 1892 werd A. de Groot, eerder onderwijzer in deze gemeente en in Sliedrecht, benoemd als hoofd van deze school. In 1897 vertrok hij naar Nes (W.D.). In 1898 kwam P. Zondervan, in 1904 opgevolgd door W.J. Dijk. In 1906 kwam J.P. Paulides, die in 1912 werd overgeplaatst naar Oldelamer. In dat jaar kwam L. Pasma, die in 1914 naar Munnekeburen vertrok. In 1914 kwam J. Kuit van Nijetrijne. In 1930 kreeg hij eervol ontslag en werd opgevolgd door M. Smits.

Deze school werd door Gedeputeerde Staten van Friesland in febr. 1934 opgeheven. Beroep

---

a Weststellingwerf U 5, fol. 465.

op de Kroon werd ongegrond verklaard, bij Koninklijk Besluit van 28 aug. 1934, en de school werd definitief gesloten op 1 okt. 1934.

15. Steggerda

In aug. 1732 was hier een Tjeerd Andries, die in sept. 1734 "Tjeerd Andries, koster tot Steggerda" genoemd wordt en in 1739 mr. schoenmaker. Hij was wellicht ook schoolmeester. Zo wordt in 1742 nog gesproken van mr. Tjeerd Andries.

In juni 1738 werd het kind gedoopt van mr. Alle Andries en Hendrikje Abels; het zoontje kreeg de naam Andries. Hij was hier waarschijnlijk sedert dec. 1736; het doopboek kreeg toen namelijk een nieuwe schrijfhand. Op 29 mei 1737 was Alle Andries schoolmeester te Steggerda 24 jaar oud.^a

Op 28 juli 1745 werd Douwe Oeveringh, schooldienaar tot Steggerda, beroepen als schooldienaar te Ossendrecht in Brabant. (Hij was in maart 1745 27 jaar oud.^b)

Op 28 jan. 1746 werd Jan Rommerts, schooldienaar tot Steggerda, als zodanig te Hindelopen beroepen. Hij was in 1744 nog te Echten en vandaar hier dus waarschijnlijk in 1745 gekomen. In 1754 kwam hier voor: mr. Jan Alberts; hij woonde hier reeds in 1741. Hij liet in 1746 en 1750 zijn zoons dopen, resp. Andries en Gerrit. Hij werd in 1749 "mr. timmerman" genoemd. In febr. 1769, dec. 1770 en aug. 1772 was mr. Jan Alberts dorprechter en schoolmeester te Steggerda. In 1772 was hij in zijn 46e jaar. Hij kwam hier nog (of weer?) voor in 1784 - zie ook bij Oldelamer - en werd toen als "stelling" (dorprechter) aangeduid.^c (Zijn zoon Hendrik Jans was schoolmeester te Poppingawier.)

In sept. 1779 waren Hendrik Willem, "coster" en Harmtje Jetsen echtelieden te Steggerda. Zij zijn hier getrouwd in mei 1778. Het is de vraag, of hij schoolmeester was. (Vermoedelijk was hij dezelfde persoon die omstreeks 1800 in Oldelamer was.)

In mei 1787 trouwden hier Hendrik Peters, koster, en Gerritje Folkers, echtelieden te Steggerda. In maart 1797 was hij hier nog; zijn vrouw toen heette Gerrigje Jans. Ze waren in sept. 1795 getrouwd. Hun zoons Peter, Jan en Claas zijn hier resp. geboren in 1797, 1799 en 1801.

In april 1792 trouwde Tjeerd Pieters, "coster" met Aaltje Hendrix, beiden van Steggerda.

Op 26 april 1801 trouwde hier mr. Freek Zandstra, schoolmeester, met Jantje de Haan van Noordwolde. Hij legde reeds in 1802 zijn post neer. In 1802 kwam Fokke Roelofs de Boer, 3e rang, van Kamperdijk. (Hij was ook ook nog tijdelijk in Heerenveen geweest.) Het traktement bedroeg destijds *f* 70, plus vrij wonen en de schoolpenningen. Hij trouwde hier op 21 mei 1804 met Aafien Gerrits Schulting van Peperga. Een vernieuwde school werd op 26 sept. 1854 ingewijd. Hij heeft hier gestaan tot het voorjaar van 1859, toen hij gepensioneerd werd. Zijn opvolger werd in 1859: E.K. Vierkant, eerst provisioneel en op 13 juli van dat jaar vast benoemd. Hij vertrok in 1862 naar Woudsend.

In de zomer van 1863 kwam Berend Tjeerds de Vries, hulponderwijzer te Boornbergum. Het inkomen was inmiddels gestegen naar *f* 400 en een woning. Omstreeks 1872 kwam P.C. Zijlstra; hij ging in 1906 met pensioen. In datzelfde jaar kwam Jac. van der Klei, die in 1913 naar Oosterwolde vertrok. In 1913 kwam L. Brouwer en in 1918 R. de Groot. Hij werd in 1930 overgeplaatst naar Noordwolde. Op 1 jan. 1930 kwam Joh. Engelen uit Uilesprong. Hij was hier in 1940 nog.

Bijzonder onderwijs

Op 1 mei 1939 is te Steggerda een christelijke school gesticht in een gedeelte van de openbare school, die daartoe wel eerst verbouwd moest worden. Op 25 aug. 1939 kon de school in gebruik worden genomen. In jan. 1939 was al een hoofd van deze nieuwe school benoemd: D.

---

a Crim. Sent. port. 99.

b Crim. Sent. port. 126.

c G.H. van Borssum Waalkes, 'Vervolg van Friesche Klokke-opschriften, in: *Vrije Fries* 18 (1887), pp. 1-188, p. 136.

Feenstra, onderwijzer te Heeg. Totdat de nieuwe school klaar was, werd gebruik gemaakt van het lokaal van de Hervormde Kerk. Begin 1948 kwam Y. Mulder, onderwijzer te Garijp. Op 1 april 1951 vertrok hij naar Ternaard. In 1951 kwam P. Yntema, onderwijzer te Apeldoorn. Hij werd in 1954 hoofd van de christelijke school te Hardegarijp. In 1954 kwam D.H. Dekker, onderwijzer te Haren (Gr).

In 1874 kreeg Steggerda een rooms-katholieke school, met als eerste hoofd J.Th. Dopheide. In 1883 werd W.H.M. Compier hoofd en in 1884 werd hij opgevolgd door S. Baas. In 1886 werd J. Koning hoofd van deze school; in 1901 werd hij opgevolgd door Th. Koning. In 1924 kwam J.H. Doodkorte, die in 1934 naar Sneek vertrok. Op 1 jan. 1935 kwam D. Bun, hoofd van de openbare lagere school te Echtenerpolder. In 1952 was hij hier nog.

Te Steggerda was ook een rooms-katholieke lagere Landbouwschool. Omstreeks 1930 was Tj. de Jong hoofd van deze school; omstreeks 1940 was dat de heer Hoen. In de periode 1954-1955 was hij hier nog.

Willemsoord en Wilhelminaoord

In 1878 is er te Willemsoord onder Steggerda een openbare lagere rijksschool gesticht. (De school is gebouwd in 1877 en is op 1 maart 1878 in gebruik gesteld.) Als eerste hoofd werd op 1 maart 1878 Klaas Posthumus, hulponderwijzer te Franeker, aangesteld. In 1901 werd R. Smits benoemd als hoofd en in 1926 kwam P.H. Rusch. In 1932 werd hij hoofd van de school in Wolvega (dorp).

De rijkslagere school te Wilhelminaoord is op 1 mei 1938 aan de gemeente Steenwijkerwold overgedragen. G.H. Kolk was toen hoofd van deze school. Hij is gestorven op 7 okt. 1950, oud 52 jaar. Hij was hoofd geweest sedert 1 jan. 1927, daarvoor had hij hier reeds 6 jaar als onderwijzer gewerkt.

16. Vinkega

Ook Vinkega had lange tijd een winterschool, in ieder geval tot in 1837. In 1808 was K. Lijckles hoofd van deze school. In 1815 was dat J. Prakken, 4e rang, en in 1816 was E.A. Elzinga, 4e rang, als zodanig aan deze school verbonden. In 1820 werd J. Lucas hoofd van deze school.

In de winter van 1836/37 was Dirk Koendertsz. Dijkstra hoofd van deze school. In de jaren '40 werd Lucas Bergsma aangesteld; vermoedelijk provisieel. Volgens het provinciaal verslag werd de school in 1853 heropend. In het najaar van 1854 werd Jan J. Mast, hulponderwijzer te Steggerda, benoemd als hoofd. In datzelfde jaar werd een nieuwe school gebouwd en werd deze school een vaste school. Het inkomen bedroeg toen f 75 van de gemeente, f 100 van de kerk en de schoolpenningen (ca. f 100). In 1878 was J.J. Mast nog steeds in functie op deze school.

In 1890 werd Bartholomeus Jacobus Schurer benoemd. Hij was in 1865 te Kollum geboren als zoon van een goudsmid. Hij vertrok omstreeks april 1894 naar Wijnaldum. Hij werd in 1894 opgevolgd door Simon Beetsma, van Nijetrijne. Hij ging in 1920 met pensioen en is op 3 aug. 1935 te Wolvega overleden, oud 80 jaar en 8 maanden. Zijn vrouw Martha Martens was reeds eerder gestorven.

In 1920 werd R. van der Mei hoofd van deze school. In 1924 werd hij opgevolgd door J. Hof, die in 1931 werd overgeplaatst naar Wolvega (Tuindorp). In 1931 kwam H. Rollingswier uit Nijetrijne. In 1940 was hij hier nog, maar nadien is hij opgevolgd door J. de Vries. Hij kreeg in 1948 eervol ontslag wegens vertrek naar Rotterdam.

In 1949 kwam J.Ph. Smit, onderwijzer te Jisp. Hij kreeg in mei 1952 eervol ontslag wegens zijn vertrek naar Pijnacker. Hij werd in 1952 te Vinkega opgevolgd door W. Roswinkel, onderwijzer aan de ULO te Wolvega.

17. Wolvega

In 1637 was Abraham Gerrits schoolmeester te Wolvega, tevens voorzanger in het hiermee kerkelijk gecombineerd dorp Sonnega.^a

In 1638 vinden we hier mr. Hendrik Pijtters Garema, schoolmeester en voorzanger. Hij kwam hier voor tot in nov. 1659. In 1660 was mr. Thonis Hendriks hier schoolmeester en voorzanger. Hij was hier tot in 1668.^b

In 1669 kwam mr. Jan Abeles. Hij was hier in 1671 nog. In dat jaar eindigt het eerder genoemde kerkboek. In sept. 1675 waren Jan Abeles en Frouckien Kleijenburgh echtelieden te Wolvega. Hij was toen dus nog schoolmeester.^c Op 23 aug. 1678 was Vrouckien zijn weduwe. Op 17 aug. 1680 was mr. Anne Halbes hier als schoolmeester.^d Ook op 29 sept. 1681 werd hij genoemd.^e Hij was hier in 1689 nog (zie doopboek) en aan de schrijfhand in de doop- en trouwboeken te zien, was hij hier na 1700 ook nog.

Op 26 jan. 1722 (her)trouwde Jan Jansen Steenwijk, "kerkendienaar" en schoolmeester van Wolvega, en Gerrijtie Harmens van Wolvega. In het doopboek komt zijn naam niet meer voor. Zijn zoons Jan Jansen Steenwijk (schoolmeester te Giethoorn) en Joannes Jansen Steenwijk (schoolmeester te Sint Annaparochie), waren blijkbaar al eerder geboren uit een vorig huwelijk. Hij testeerde op 7 febr. 1728 maar was vóór mei 1731 reeds overleden.^f

In nov. 1733 kwam Wijbe Perfect als schoolmeester. Hij is hier op 13 okt. 1748 getrouwd (of hertrouwd?) met Metje Thijsen, beiden van Wolvega. Wijbe Perfect was hier in 1760 nog in functie; hij was tevens als organist. In jan. 1767 was mr. W. Perfect nog schoolmeester te Wolvega.^g Hij komt in de doop-, trouw- en begrafenisboeken van Wolvega trouwens niet voor. In 1786 was hier Romke Koopmans als schoolmeester en organist. Hij komt evenmin in de DTB-boeken voor.

In 1800 werd een nieuwe school gebouwd in Wolvega. Op 16 aug. 1807 trouwde Lolke Jans Lantinga, schoolmeester, met Jantjen Otter Coleé; beiden van Wolvega. Hij was hier in 1800 reeds als organist, mogelijk ook als schoolmeester. Zij vertrokken in 1809 naar IJlst.

In 1809 kwam J. Braak uit Meppel. Het traktement was toen: *f* 115 van de kerk, *f* 50 uit de dorpskas, *f* 40 als organist en dan nog de schoolpenningen. Hij vertrok in 1810 naar Menaldum.

In 1811 kwam B.J. Biesterbosch, 2e rang, naar Wolvega. In sept. 1813 werden sollicitanten opgeroepen voor schoolmeester te Wolvega, "welken school geruimen tijd is vacant geweest." De examendatum was vastgesteld op 25 okt. 1813. Het traktement voor schoolmeester, klokkenluider en oppasser van het uurwerk bedroeg: *f* 165, plus *f* 40 als organist en ca. *f* 100 aan schoolpenningen en vrij wonen.

Op 9 okt. 1815 werd Pieter Roelofs Berkenbosch, 2e rang en ondermeester te Hoogeveen, hier benoemd. In 1836 kwam er een nieuwe school. Berkenbosch ging in het najaar van 1854 met pensioen en is te Wolvega overleden op 2 jan. 1865, oud 70 jaar.

Op 1 april 1855 kwam Philip Wilhelm Weber, 2e rang en secondant te Dokkum. Hij was op 28 maart 1855 te Leeuwarden getrouwd met Grietje Bosch. Sijbren Postma was hier in 1861 als hulponderwijzer werkzaam; hij was geboren op 22 aug. 1841. In 1865 was Oebele Gerbens Veenstra, geboren op 18 maart 1846, hier als hulponderwijzer. Ph.W. Weber werd op 1 mei 1895 schoolopziener in het Arrondissement Heerenveen, als opvolger van Heert de Jong.

In 1895 kwam Pieter Attes Hibma. Hij werd op 1 juni 1904 hoofd van een school te Franeker en vertrok in 1905 naar Leiden. In 1904 werd H. Visser hoofd van deze school te Wolvega. Hij kreeg eervol ontslag op 24 nov. 1931. Hij werd in 1932 opgevolgd door P.H. Rusch van de rijksschool te Steggerda. Hij was hier in 1948 nog.

-
- a Oud Kerkboek van Sonnega bij Processtukken van het Hof, Rijksarchief Leeuwarden.
b Weststellingwerf U 4, p. 88.
c Proclamatieboek Weststellingwerf.
d Weststellingwerf P 8.
e Weststellingwerf Pc 8, fol. 256.
f Proclamatieboek Weststellingwerf.
g Trouwboek Hommerts.

Bijzonder onderwijs

In 1920 kreeg Wolvega een openbare school voor ULO. Het schoolgebouw is in 1921 aan de Spoorsingel gebouwd. Het eerste hoofd kwam in 1920: Th. Feitsma, ULO-onderwijzer te Heerenveen. In juli 1947 kreeg hij eervol ontslag. Hij werd opgevolgd door A.C. Engelen, die hier al onderwijzer was. Op 29 juni 1950 werd een nieuwe ULO-school in gebruik genomen. Het oude gebouw werd sindsdien gebruikt voor het BLO. De heer Engelen werd op 1 sept. 1955 leraar aan de rijkskweekschool te Heerenveen. Hij werd toen opgevolgd door P. Stedehouder, onderwijzer aan de ULO te Heerenveen.

Op 15 mei 1923 werd een nieuwe openbare lagere school geopend te Wolvega-Tuindorp. Het eerste hoofd werd de J.H. Warning van Noordwolde. In 1931 is hij vertrokken naar Almelo. In datzelfde jaar kwam J. Hof van Vinkega. Hij kreeg eind 1946 eervol ontslag en is in 1948 overleden. In 1946 werd hij opgevolgd door G. Kuipers, die hier reeds onderwijzer was sedert 1923. Hij was hier in 1955 nog.

Te Wolvega is op 1 nov. 1950 een openbare lagere school geopend voor buitengewoon lager onderwijs, in de voormalige ULO-school aan de Spoorsingel. Als hoofd werd toen aangesteld: H. Hilberts, onderwijzer aan de BLO-school te Zwolle. In 1952 werd de school uitgebreid tot 4 lokalen en op 9 dec. 1952 geopend door de Commissaris van de Koningin in Friesland. Het was een zogenaamde "Compromisschool" en werd sedertdien de Beatrixschool genoemd.

In 1942 kwam er een rijkslagere landbouwschool te Wolvega. Men startte toen in de leegstaande openbare lagere school te Nijelamer, afgestaan door de nederlands hervormde kerkvoogdij, met de heer Engelen als hoofd. Hij overleed in 1946 en werd toen opgevolgd door S. van der Meer, hoofd van de lagere landbouwschool te Bergum. In juni 1950 werd de bouw van een nieuwe school aanbesteed en op 20 febr. 1951 werd de school geopend.

In 1870 kreeg Wolvega een rooms-katholieke school met als eerste hoofd H. Kruiper. Hij werd in 1912 opgevolgt door G.J. van Santen. Na hem kwam Th.G.A. Scholte, die in 1939 kassier werd van de Boerenleenbank te Wolvega. Omstreeks 1940 werd hij opgevolgd door H. Kruse, die hier in 1948 nog was.

Op 30 jan. 1891 werd in een herenhuis, in juni 1890 aangekocht van de familie Van Heloma voor f 1445, een school voor christelijk nationaal onderwijs (gereformeerd) geopend. Het eerste hoofd werd Jacob ter Borg. Hij was eerder onderwijzer te Groningen, Harlingen, hoofd der school te Langerak en te Nijeveen. In 1921 is hij gepensioneerd en op 5 sept. 1934 te Apeldoorn overleden op 80-jarige leeftijd.

In 1921 kwam H. Wijma als zijn opvolger. In de jaren 1921-1922 werd een nieuwe school aan de Rijksweg gebouwd en in gebruik genomen op 1 maart 1922. De heer Wijma werd in 1932 hoofd van een bijzondere school te Rotterdam. Op 1 sept. 1932 kwam Tj. Holwerda van Winsum (Fr.). Hij ging op 1 april 1948 naar Oldehove (Gr.). Hij werd toen opgevolgd door J. Cuperus, onderwijzer te Leiden. In 1955 was hij hier nog.

In 1921 werd in Wolvega een hervormde christelijke school (CVO) gesticht aan de Heerenveenseweg. Hoofd van deze school werd J. Pasma van Zwaagwesteinde, die in 1929 naar Huizum vertrok. In 1929 kwam Th. Runia van Munnekezijl. Op 31 maart 1954 werd een nieuwe school geopend aan de Pieterslaan. In 1955 was Runia hier nog als hoofd.

18. Zandhuizen (onder Noordwolde)

Tenslotte is te Zandhuizen nabij Boyl in 1919 nog een openbare lagere school gesticht. Hoofd van deze school werd toen Johannes Krol, die eind 1947 met pensioen ging. In 1948 werd hij opgevolgd door K. Bennink van Nieuwebrug bij Ommen. Op 1 maart 1952 werd hij hoofd te Zuidwolde (Dr.). In 1952 werd F.J.C. Speets, onderwijzer te Hillegom, benoemd als hoofd van deze school.